

Stanowisko Międzynarodowego Instytutu Nauk Humanistycznych i Przyrodniczych w sprawie Puszczy Białowieskiej

Fakty:

1. Puszcza Białowieska po stronie polskiej obejmuje obszar o powierzchni 60348 hektarów z czego 9783 ha stanowi Białowieski Park Narodowy. Pozostałą część zajmują trzy nadleśnictwa gospodarcze, a mianowicie nadleśnictwo Browsk (19392 ha), nadleśnictwo Białowieża (12 144 ha) i nadleśnictwo Hajnówka (19026 ha). W roku 2008 cały obszar polskiej części Puszczy Białowieskiej włączono do sieci Natura 2000 z punktu widzenia dyrektywy ptasiej (1979) i dyrektywy habitatowej (1992) (między innymi ze względu na występowanie takich siedlisk leśnych jak 911O – ciepłolubne dąbrowy 6.31 ha), 91DO – bory i lasy bagienne (2746.92 ha), 91EO – łągi olszowe i jesionowe (12.63 ha), 9170 – grądy (39814.56 ha) oraz występowanie takich gatunków często związanych z siedliskami rejonu Puszczy lub też gospodarczym ich zagospodarowaniem jak żubr (*Bison bonasus* – 450-500 osobników), orlik krzykliwy (*Aquila pomarina* – 30-60 par), bocian biały (*Ciconia ciconia* – 16-18 par), bocian czarny (*Ciconia nigra* – 10-12 par), lelek kozodoj (*Camprimulgus europaeus* – 250-280 par), dzięcioł białogrzbiety (*Dendrocopos leucotos* – 60-90 par), dzięcioł trójpalczasty (*Picoides tridactylus* – 60-80 par), skowronek borowy (*Lullula arborea* – 100-120 par), sóweczka (*Glaucidium passerinum* – 80-100 par), włośchatka (*Aegolius funereus* – 30-50 par), bogatek wspaniały (*Buprestis splendens*), zgniotek cynobrowy (*Cucujus cinnebarinus*), zgłębek bruzdkowany (*Rhysodes sulcateus*), kozioróg dębosz (*Cerambyx cerdo*) (patrz SDF dla obszaru Natura 20004 Puszcza Białowieska). Zachowanie struktury powierzchniowej istniejących siedlisk jak też struktury występowania ilościowego gatunków w wyznaczonym obszarze Natura 2000 to warunek zachowania integralności tego obszaru (patrz art. 6 ust. 3 Dyrektywy Siedliskowej). Warto tu podkreślić, że wiele z gatunków wymienionych w SDF to gatunki unikatowe występujące już tylko, lub tylko licznie na terenie obszaru PLC20004 Puszcza Białowieska.

2. Struktura powierzchniowa istniejących siedlisk jak też struktura występowania ilościowego gatunków w wyznaczonym obszarze Natura 2000 to warunek zachowania integralności tego obszaru (patrz art. 6 ust. 3 Dyrektywy Siedliskowej z 1992 roku).

3. Puszcza Białowieska to jeden z najlepiej udokumentowanych obszarów pod względem użytkowania (Hedemann 1938, Karcow 1903, Operaty urzędzeniowe lasu od 1923 roku do chwili obecnej, Szyszko 2017 - prezentacja multimedialna na rozprawie w sprawie C-441/17 w TSUE w dniu 12.12.2017). Struktura występujących siedlisk jak też związanych z tymi siedliskami gatunków na terenie Puszczy Białowieskiej to pochodna użytkowania tego obszaru w przeszłości przez miejscową ludność. Zachowanie integralności wymagało więc kontynuacji tego unikalnego, charakterystycznego dla Puszczy Białowieskiej użytkowania, polegającego między innymi na pozyskiwaniu w skali rocznej około 150 tys metrów sześciennych drewna rocznie ze starzejących się, sadzonych w przeszłości, jednowiekowych drzewostanów.

4. W roku 2012 drastycznie obniżono pozyskanie drewna ze starzejących się i rozpoczynających chorować drzewostanów w lasach gospodarczych Puszczy z poziomu 141 tys. m³ rocznie do poziomu 47 tys m³ rocznie. W istniejącej sytuacji tak małe pozyskanie nie wystarczało nawet na to, aby usuwać zamierające na skutek chorób, wywołanych patogennymi owadami i grzybami, zarażające zdrowe rosnące drzewa. Uruchomiono w ten sposób masowy pojaw chorób i masowe zamieranie drzew. Rozpoczął się proces zamierania całych sadzonych w przeszłości drzewostanów, a w ślad za rozpadem drzewostanów nastąpił zanik siedlisk i gatunków ważnych z punktu integralności obszaru Natura 2000 PLC200004 Puszcza Białowieska.

5. W roku 2014, w świetle istniejącej już katastrofy z powodu naruszenia integralności obszaru PLC200004 Puszcza Białowieska złożono, łamiąc prawo polskie i międzynarodowe (brak informacji i zgody miejscowej ludności), wniosek o wpisanie Puszczy Białowieskiej na listę światowego dziedzictwa przyrodniczego UNESCO. Wpis taki to uznanie Puszczy Białowieskiej za twór jedynie samej przyrody, gdzie należy chronić te zasoby przyrodnicze przed jakąkolwiek działalnością człowieka. Wpisanie Puszczy Białowieskiej na listę dziedzictwa przyrodniczego UNESCO to wprowadzenie dualizmu prawnego. Natura 2000 wymaga ochronę stanu Puszczy z roku 2008 a w razie zagrożenia nakazuje aktywne działania ochronne, mające na celu zachowanie i przywrócenie integralności obszaru Puszczy z roku 2008. Wpisanie z kolei na listę dziedzictwa przyrodniczego UNESCO sankcjonuje tę dezintegrację, a więc sankcjonuje również zanik siedlisk i gatunków, uznając taki zanik za proces naturalny. Ponieważ historia Puszczy Białowieskiej jest znana i dobrze udokumentowana pod względem gospodarczego jej użytkowania w przeszłości, to wpis na listę dziedzictwa przyrodniczego można traktować jako celową ucieczkę autorów tego pomysłu przed odpowiedzialnością za spowodowany zanik siedlisk i gatunków, ważnych z punktu widzenia sieci Natura 2000.

6. W roku 2016, respektując obowiązujące prawo UE w zakresie sieci Natura 2000, na zlecenie Generalnej Dyrekcji Lasów Państwowych i przy zgodzie Ministra Środowiska, rozpoczęto inwentaryzację przyrodniczą całego obszaru Puszczy Białowieskiej pod kątem trwałości integralności obszaru PLC200004 Puszcza Białowieska, Przeprowadzono ją na ponad 1400 powierzchniach badawczych rozmieszczonych równomiernie na całym obszarze Puszczy Białowieskiej a więc i Białowieskiego Parku Narodowego, jak i trzech wymienionych w tym piśmie nadleśnictw gospodarczych (patrz www.ekorozwoj.pl). Prace inwentaryzacyjne przeprowadzono przy pomocy ponad 200 wysoko wykształconych specjalistów reprezentujących wszystkie dziedziny nauk przyrodniczych począwszy od archeologii i gleboznawstwa, kończąc na fitosocjologach, entomologach i ornitologach. Wykazano zamieranie milionów drzew o masie ponad 5 milionów metrów sześciennych drewna i wartości tego drewna w wysokości ponad 250 milionów euro. W porównaniu z rokiem 2007 zniknęło lub uległo, istotnej degradacji ponad 3 tys hektarów grądów (9170), gdzie w leżących martwych drzewach nie ma miejsca dla takich gatunków jak dzięcioł białostrzbiety (*Dendrocopos leucotos*), dzięcioł trójpalczasty (*Picoides tridactylus*), sóweczka (*Glauclidium passerinum*) i włośchatka (*Aegolius funereus*), czy też takich gatunków owadów jak bogatek wspaniały (*Buprestis splendens*) i zgniotek cynobrowy (*Cucujus cinnebarinus*). Nastąpiło więc rażące naruszenie integralności obszaru PLC200004 Puszcza Białowieska. Mimo deprecjacji milionów metrów sześciennych drewna miejscowa ludność nie może użytkować tego drewna nawet na opał i kupuje w tym celu drogi wysokoemisyjny węgiel.

7. W związku z rażącym naruszeniem integralności obszaru i zidentyfikowaniem przyczyn tego zjawiska, polegającego na drastycznej zmianie użytkowania lasów gospodarczych Puszczy od roku 2008, zgodnie z prawem UE (dyrektywa ptasia i habitatowa) jak i polskim prawem ochrony przyrody (2004) i polskim prawem leśnym (2001) przystąpiono w roku 2017 do zahamowania procesu zaniku siedlisk i gatunków i rozpoczęcia procesu powrotu do stanu integralności z momentu wyznaczenia obszaru Natura 2000 PLC 200004 Puszcza Białowieska. Działania naprawcze to proces usuwania z drzewostanu chorych i zarażających drzew, usuwaniu drzew martwych zagrażających bezpieczeństwu publicznemu i odtwarzanie szaty roślinnej charakterystycznej dla niezdegradowanych siedlisk.

8. Proces naprawczy spotkał się z niebywałym atakiem ze strony tych, którzy doprowadzili do zmiany użytkowania Puszczy od roku 2012 i nielegalnego wpisu tego obszaru w roku 2014 na listę dziedzictwa przyrodniczego UNESCO. Do krytyki Polski włączyli się przedstawiciele wielu państw świata wszystkich kontynentów. Oskarżono Polskę a szczególnie mieszkańców Puszczy Białowieskiej,

polских leśników i przedstawicieli nauki polskiej z zakresy leśnictwa i ochrony przyrody o celowe wycinanie dla zysku ostatniej pierwotnej puszczy w tej strefie geograficznej Europy. Poniżono Polskę i Polaków i to często przez przedstawicieli tych państw które od dawna już nie mają takich zasobów przyrodniczych jak Polska i którzy często nigdy nie byli nie tylko w Puszczy ale także w Polsce lub Europie. Szkalujące artykuły zaczęły się również pojawiać w czasopismach przyrodniczych o randze międzynarodowej. Ze szczególną niechęcią spotkał się pomysł badań procesu zahamowania degradacji i przywracanie integracji obszaru a więc odbudowy siedlisk i występujących tam gatunków. Pomysł i wprowadzenie w życie badań polega na tym, że 2/3 powierzchni obszaru Natura 200004 Puszcza Białowieska PLC200004 postanowiono poddać procesowi naprawczemu a 1/3 całkowicie wyłączyć z działalności gospodarczej jak sugerowali ci, którzy doprowadzili do zmiany użytkowania tego obszaru w roku 2012 i którzy spowodowali bezprawne wpisanie Puszczy na listę dziedzictwa przyrodniczego UNESCO. Na bazie corocznych inwentaryzacji miano wykazać co jest lepsze dla występowania niezwykle cennych siedlisk i gatunków a więc zachowania i przywrócenia integralności obszaru. Czy działalność naprawcza zastosowana w roku 2017 czy też brak takiej działalności.- O zaproponowanym eksperymencie badawczym poinformowano wszystkich oponentów zapraszając ich do dialogu na bazie zebranych materiałów. Poinformowano także Komisarza UE ds. Środowiska oraz wszystkich ministrów środowiska państw UE, proponując im uruchomienie podobnego eksperymentu na terenach leśnych ich państw celem odtworzenia zniszczonych tam w przeszłości podobnych siedlisk jak występują w Puszczy Białowieskiej. Polska zobowiązała się do pomocy merytorycznej i finansowej oferując również dostarczenie odpowiedniej liczby żubrów celem ich introdukcji. Niestety mimo aplauzu na jednej z wiosennych Rad Ministrów UE w roku 2017 praktycznie ani jedno z państw nie podjęło się tego wyzwania.

9. W 2017 roku aktywiści ruchów ekologicznych złożyli skargę do Komisji Europejskiej domagając się wstrzymania przez Polskę wycinki „ostatniej pierwotnej puszczy” i nałożenia na Polskę kar pieniężnych za wycinkę tej „puszczy”, Twierdzili, że wycinka prowadzona jest jedynie dla osiągnięcia zysku i niekorzystnie wpływa na siedliska i gatunki ważne z punktu widzenia Natury 2000. Po dwukrotnych rozprawach w dniach 11.09.2017r. i 12.12.2017r. Trybunał wydał wyrok w dniu 17.04.2018. Nie ma w nim nic o „pierwotnej puszczy”. Nie ma nic o zakazie wycinki dla zysku i nie ma nic o jakichkolwiek karach. Jest jedynie stwierdzenie, że Polska uchybiła prawu UE, gdyż rozpoczynając proces naprawczy w roku 2017 nie upewniła się że nie zakłóci integralności obszaru PLC200004 Puszcza Białowieska z roku 2008. Trybunał orzekł więc, że integralność obszaru jest najważniejsza. Odniósł się jednak jedynie do działań naprawczych z roku 2017 i ewentualnego wpływu tych działań na integralność obszaru według stanu z roku 2008. Pomiął natomiast fakt, że integralność ta została zniszczona wcześniej na co wskazała inwentaryzacja przeprowadzona w roku 2016. Ponieważ Trybunał uznał, że integralność jest najważniejsza to uznał również, iż należy go przywrócić i jest to obowiązek Polski.

10. Mimo czytelnego wyroku TSUE z dnia 17 kwietnia 2018 roku władze Polski odpowiedzialne za Naturę 2000 wstrzymały w roku 2018 rozpoczęty w roku 2017 proces naprawczy. Skutkiem tej decyzji zmarło w roku 2018 **kolejne setki tysięcy drzew o masie** 320 tysięcy metrów sześciennych drewna. **Nastąpił także** zanik kolejnych setek hektarów siedlisk i występujących tam gatunków ważnych z punktu widzenia Natury 2000. Zrozpaczeni mieszkańcy, obserwując dalszą dezintegrację obszaru Natura 200004 Puszcza Białowieska, kierując się wyrokiem Trybunału z dnia 17 kwietnia, złożyli w dniu 29 marca b.r. do Polskiego Ministra Sprawiedliwości zawiadomienie o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez Polskiego Ministra Środowiska za wstrzymanie procesu naprawczego i celową kontynuację dalszej dezintegracji obszaru PLC200004 Puszcza Białowieska oraz Komisarza UE ds. Środowiska za świadome tolerowanie celowego niszczenia integralności obszaru Natura 2000 PLC200004 Puszcza Białowieska.

W świetle powyższych faktów koniecznym wydaje się być uruchomienie merytorycznego dialogu ukierunkowanego na definitywną odpowiedź na kto ma rację i dlaczego zaistniał problem Puszczy Białowieskiej. Czy wynika on z niewiedzy czy też powodów ideologicznych? Najwyższy czas wyjaśnić tą sprawę w oparciu o zebrane materiały i poinformować o tym opinię światową. Leży to nie tylko w interesie Polski ale i w interesie jednoczącej się Europy i całego świata. Popelniane błędy mogą być niezwykle istotne dla przyrody a koszty naprawy ogromne,

Literatura:

DLP. Białowieża, Puszcza Białowieska. Plan Gospodarczy Nadleśnictwa Starzyna na 10 lecie 1931-32 – 1940-41 Tom II 2-1. Rejestr pomiarowy, opis granic, opis siedliska i drzewostanów. Tabela klas wieku. Wykaz powierzchni próbnych (oryginał) wraz z Mapą drzewostanową Nadl. Leśna Obr. Puszcza Białowieska Województwa Białostockiego. Definitywnego urządzania r. 1931/32

Dyrektywa Rady z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (79/409/EWG). Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich. 25.04.1979. L.103/1.

Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. 22.07.1992.L.2006/7.

Hedemann O. 1939: Dzieje Puszczy Białowieskiej w Polsce przedrozbiorowej (w okresie do 1798 roku). Warszawa 1939, 310 ss. z zaprezentowanymi mapami:

- Puszcza Białowieska. Rozmieszczenie wchodów i majątków wchodowych wg „Rewizji” 1559 r. i „Ordynacji” 1639 r. oraz EMFITEUZ w skali 1:200000

- Puszcza Białowieska. Uroczyska według danych z XVI-XVII wieku i sieć wodna /na tle obecnego podziału/ w skali 1:200000

- Puszcza Białowieska. Granice i podział administracyjny wg „Ordynacji” 1639 r. oraz Ostępy 3-ch Kwater w skali 1:200000Puszcza Białowieska.

- Podział administracyjny wg. „Opisania Puszczy” z roku 1796 oraz położenie wsi kluczowych i bindug w skali 1:200000

Karcow G. 1903: Puszcza Białowieska. Zarys historii, współczesne gospodarstwo łowieckie i polowania Panujących w Puszczy wraz z mapą Puszczy Białowieskiej z roku 1902 (str. 108) i mapą Puszczy Białowieskiej z roku 1902 z podziałem na obwody łowieckie (str. 291). S.-Petersburg. Pracownia artystyczna A.F. Marksa 1903.

Okręg Lasów Państwowych w Białymstoku. Rejon Lasów Państwowych w Białymstoku. Puszcza Białowieska, N-ctwo Państwowe Narewka. Plan Urządzania Gosp. Leś. Skorowidz. Część IVb. POUFNE (oryginał): 775-1509 g.

Szyszko J. 2017: Prezentacja multimedialna prezentowana na rozprawie w sprawie C-441/17 w TSUE w dniu 12.12.2017

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach Dz. U. 1991 nr 101 poz. 444

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880

Wyniki inwentaryzacji Puszczy Białowieskiej z roku 2016 / Inventory In the Białowieża Forest
www.ekorozwoj.pl

Wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 17 kwietnia 2018 roku w sprawie C-441/17

Zawiadomienie Społecznego Ruchu Obrony Puszczy Białowieskiej do Ministra Sprawiedliwości o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa polegające na spowodowaniu zniszczeń w świecie roślinnym w wielkich rozmiarach na obszarze PLC20004 Puszcza Białowieska z dnia 15 marca 2019 roku. www.ekorozwoj.pl

Załączniki:

1. Wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 17 kwietnia 2018 roku w sprawie C-441/17 www.ekorozwoj.pl
2. Szyszko J. 2017: Prezentacja multimedialna prezentowana na rozprawie w sprawie C-441/17 w TSUE w dniu 12.12.2017 www.ekorozwoj.pl
3. SDF dla obszaru Natura 20004 Puszcza Białowieska www.ekorozwoj.pl
4. Wyniki inwentaryzacji Puszczy Białowieskiej z roku 2016 / Inventory In the Białowieża Forest www.ekorozwoj.pl
5. Zawiadomienie Społecznego Ruchu Obrony Puszczy Białowieskiej do Ministra Sprawiedliwości o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa polegające na spowodowaniu zniszczeń w świecie roślinnym w wielkich rozmiarach na obszarze PLC20004 Puszcza Białowieska z dnia 15 marca 2019 roku. www.ekorozwoj.pl

Członkowie Instytutu:

Prof. dr hab. Paweł Bortkiewicz (teologia moralna)

Prof. dr hab. Tadeusz Guz (filozofia)

Prof. dr hab. Jan Szyszko (ekologia)